

Звільнення від відбування покарання на цій процесуальній стадії може реалізовуватися у певних формах. Першою є звільнення від відбування покарання засудженого, який ще не почав реально його відбувати (ст. 80, ч. 4 ст. 84, частини 1, 3 ст. 106 КК). Другою формою, що застосовується на цій стадії є звільнення від відбування покарання засудженого, який почав реально відбувати покарання (статті 81, 107, 83, частини 1, 2 ст. 84, статті 85, 87 КК, ч. 3 ст. 37, ч. 6 ст. 42, ч. 9 ст. 59, частини 6, 9 ст. 154 КВК).

Заміна покарання більш м'яким. Здійснюється на стадії виконання вироку з підстав, передбачених ч. 3 ст. 57, ч. 1 ст. 58, ч. 1 ст. 62, ч. 5 ст. 80, ст. 82, ч. 4 ст. 83, ч. 2 ст. 87 КК, частинами 2, 3 ст. 46 КВК).

Пом'якшення покарання. Передбачає зниження або скорочення судом межі призначеного за вироком суду покарання, яке відбуває засуджений (ч. 3 ст. 74, статті 86, 87 КК).

Таким чином, законодавство кримінального блоку містить близько ста правових норм, що дозволяють особі на цілком законних підставах бути не притягнутою до реальної або до повної кримінальної відповідальності.

*Дзера І. О.,
доцент кафедри галузевих
правових наук НаУКМА,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОПЕРАТИВНИХ САНКЦІЙ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

В Цивільному кодексі України лише в ст. 354 застосовано термін «санкція», під якою розуміється застосування позбавлення права власності на майно за рішенням суду за вчинення правопорушення (конфіскація) і взагалі не передбачено поняття оперативних санкцій.

Зазвичай в цивілістичній доктрині під санкціями розуміють будь-які правові наслідки правопорушення, включаючи і ті, які не є мірами цивільної відповідальності у формі збитків, неустойки тощо⁸⁴.

Натомість правове регулювання санкцій здійснюється нормами ГК України, в якому на відміну від ЦК України, господарсько-правовим санкціям присвячено більше 20 статей. Окремими законодавчими актами також

⁸⁴ Енциклопедія цивільного права України / Відповід. ред. Я. М. Шевченко. – Київ: Ін Юре, 2009. – С. 752.

регламентуються такі різновиди санкцій як фінансові, податкові та адміністративно-господарські санкції. Відтак, надзвичайно важливим та актуальним є встановлення правової природи санкцій, передбачених законодавством України з метою встановлення ознак та видів цивільно-правових санкцій та здійснення їх розмежування з санкціями, що регулюються іншими галузями права.

Відповідно до ст. 235 ГК України оперативними санкціями є заходи оперативного впливу на правопорушника з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку. Ст. 236 ГК визначає наступні види господарських оперативних санкцій: 1) одностороння відмова від виконання свого зобов'язання управненою стороною, із звільненням її від відповідальності за це – у разі порушення зобов'язання другою стороною; відмова від оплати за зобов'язанням, яке виконано неналежним чином або достроково виконано боржником без згоди другої сторони; відстрочення відвантаження продукції чи виконання робіт внаслідок прострочення виставлення акредитива платником, припинення видачі банківських позичок тощо; 2) відмова управненої сторони зобов'язання від прийняття подальшого виконання зобов'язання, порушеного другою стороною, або повернення в односторонньому порядку виконаного кредитором за зобов'язанням (списання з рахунку боржника в безакцептному порядку коштів, сплачених за неякісну продукцію, тощо); 3) встановлення в односторонньому порядку на майбутнє додаткових гарантій належного виконання зобов'язань стороною, яка порушила зобов'язання: зміна порядку оплати продукції (робіт, послуг), переведення платника на попередню оплату продукції (робіт, послуг) або на оплату після перевірки їх якості тощо; 4) відмова від встановлення на майбутнє господарських відносин із стороною, яка порушує зобов'язання та ін.

Як видно зі змісту наведеної статті, оперативні санкції в розумінні господарського права, не включають в себе вимогу сторони зобов'язання вчинити певні активні дії, як-то сплатити неустойку чи відшкодувати завдані невиконанням чи неналежним виконанням зобов'язання збитків, адже в розумінні ст. 230 ГК такі вимоги є предметом штрафних санкцій. Відтак, основна мета застосування оперативних санкцій за невиконання або неналежне виконання господарських зобов'язань полягає у вжитті стороною, права якої було порушено, заходів, спрямованих на запобігання порушень зобов'язання контрагентом або на припинення зобов'язання.

На думку В. С. Щербини, особливостями перерахованих оперативно-господарських санкцій є те, що: по-перше, їх застосування здійснюється самими сторонами без звернення до судових або інших уповноважених органів

і без згоди іншої сторони зобов'язання; по-друге, застосування оперативного-господарських санкцій можливе лише тоді, якщо це передбачено договором; по-третє, вони можуть бути застосовані незалежно від вини порушника зобов'язання⁸⁵.

Безумовно можна назвати і інші особливості оперативних санкцій. Насамперед необхідно зазначити, що вони носять превентивний характер, а також те, що вони можуть бути реалізовані самостійно стороною не лише без згоди другої сторони-порушника, але і без її реальної участі.

Виходячи з вищевикладеного та аналізуючи ЦК, можна віднайти в ньому чимало положень, які фактично містять усі ознаки оперативних санкцій. Такими можуть бути, зокрема, норми: ст. 678 про право покупця на відмову від договору у разі придбання ним товару з істотними недоліками, ст. 684 – право покупця відмовитися від договору у разі передання продавцем некомплектного товару; ст. 708 – право покупця на відмову від договору у разі продажу йому товару неналежної якості; ст. 727 – право дарувальника вимагати розірвання договору дарування, якщо обдарований створює загрозу безповоротної втрати дарунка, що має для дарувальника велику немайнову цінність; право наймача відмовитися від договору найму у разі непередання майна наймачеві; ст. 849 – право замовника відмовитися від договору підряду у разі якщо підрядник своєчасно не розпочав роботу або виконує її настільки повільно, що закінчення її у строк стає явно неможливим; ст. 1019 – право комісонера для забезпечення своїх вимог за договором комісії на притримання речі, що має бути передана комітенту, та ін.

На наш погляд, неефективною є норма ст. 237 ГК про те, що оперативні санкції застосовуються лише у разі, якщо вони передбачені договором. ЦК не містить обов'язкової умови про можливість застосування санкцій, які можуть вважатися оперативними, щоб вони були обов'язково передбачені договором, а відтак вони можуть застосовуватися і у тих випадках, коли вони не передбачені договором.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року, зі змінами за станом на 10.01.2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року, зі змінами за станом на 10.01.2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

⁸⁵ Щербина В. С. Господарське право: підручник. –К.: Юрінком Інтер, 2007. –С. 328.

3. Енциклопедія цивільного права України / Відп. ред. Я. М. Шевченко. – К.: Ін Юре, 2009.

4. Щербина В. С. Господарське право: підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2007.

*Костюк В. Л.,
професор кафедри галузевих
правових наук НаУКМА,
доктор юридичних наук, професор*

РОЗГЛЯД ТРУДОВИХ СПОРІВ У КТС ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ НОВІТНЬОЇ КОДИФІКАЦІЇ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Одним із ключових напрямів організації та проведення в Україні соціально-економічних реформ є реформування трудових відносин, стимулювання розвитку ринку праці. У цьому контексті важливого значення набувають проблеми щодо ефективності та доступності права на працю [1], інших пов'язаних із ним прав, наявність дієвих механізмів їх правової охорони, захисту. Як відомо, Конституція України [2], закріплюючи систему основоположних трудових прав особи, переважно декларативно окреслює механізми їх правової охорони та захисту. Недостатньо конструктивно питання щодо захисту трудових прав вирішуються у Кодексі законів про працю України [3] (далі – КЗпП), допускаючи застосування досудової та судової процедур врегулювання індивідуальних трудових спорів. Разом із тим, буде справедливим наголосити, що в Україні усталеною залишається практика судового врегулювання таких спорів, навіть незважаючи на очевидні проблеми ефективності щодо їх розгляду та вирішення. Водночас, ураховуючи втрату довіри до судової гілки влади [4], працівники не завжди ініціюють судовий розгляд трудового конфлікту. Застосування досудової процедури ускладнене тим, що вона не завжди є доступною, оскільки комісії по трудових спорах (далі – КТС) як органи досудового врегулювання індивідуальних трудових спорів функціонують переважно у роботодавців державного сектору економіки. Крім цього, КЗпП України не стимулює вирішення КТС трудових спорів на професійній основі. Так, за змістом КЗпП України (ст. 223) КТС обирається загальними зборами (конференцією) трудового колективу підприємства, установи, організації з числом працюючих не менш як 15 чоловік. Порядок обрання, чисельність, склад і строк повноважень комісії визначаються